

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	P. Schulze	Datum	6 december 2024
Doorkiesnummer	14 030	Kenmerk	12970078
E-mail	paula.schulze@utrecht.nl	Onderwerp	Voortgang Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie 2023-2026
Bijlage(n)	2	Beleidsveld	Energie en Klimaat

Geachte leden van de raad,

Utrecht wil een duurzame stad zijn en heeft tegelijkertijd een forse groeiopgave. We werken aan schone energie. Dat doen we door onze energie zoveel mogelijk duurzaam op te wekken, gebouwen aan te passen (door te besparen en isoleren), gebiedsgericht te werken aan alternatieven voor aardgas, en het elektriciteitsnet te versterken. Zo blijft Utrecht een prettige en gezonde stad voor iedereen, nu en in de toekomst.

Het tempo van het vervangen van fossiele brandstoffen in bijvoorbeeld het vervoer en de verwarming van de huizen ligt momenteel hoger dan de aanpassing en uitbreiding van de infrastructuur hierop. Daarom zijn er knelpunten op het elektriciteitsnet (netcongestie) ontstaan. In reactie hierop hebben wij op 18 december 2023 het [Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie 2023-2026](#) vastgesteld. De hoofddoelen van het programma zijn een versnelde verzwaring van het elektriciteitsnet en vertraging van de groei en verduurzaming van de stad zoveel mogelijk te beperken. In deze brief informeren we uw raad over de voortgang en de focus die we het Programma geven in de komende 2 jaar.

Korte terugblik ontwikkelingen rondom netcongestie in Utrecht in 2024

Sinds het voorjaar is bekend dat in het gebied Flevoland – Gelderland – Utrecht (FGU) een verergering van de netcongestiesituatie dreigt. Vanwege de stijgende netbelasting zien de netbeheerders zich genoodzaakt naast de bestaande wachtlijst voor nieuwe grootverbruik aansluitingen ook een wachtlijst voor nieuwe kleinverbruik aansluitingen te overwegen. Dit zou een groot probleem zijn voor de woningbouw en voor kleine ondernemers en huishoudens die willen verduurzamen. Om dit te voorkomen kondigde het vorige kabinet aanvullende maatregelen aan die we [26 april](#) met u deelden. De aanvullende maatregelen zijn in de FGU-regio noodzakelijk om een veilige en betrouwbare elektriciteitsvoorziening te borgen, de gevolgen van congestie voor kleinverbruikers zoals huishoudens te beperken, en zoveel mogelijk nieuwe woningen aan te sluiten.

De voortgang van de uitvoering van de aanvullende maatregelen baart ons grote zorgen. Deze winter blijft de netbelasting in de herziene prognoses van de netbeheerders net onder de kritische grens.

Daarom hebben de netbeheerders, mede op advies van de gemeente Utrecht, besloten nu geen wachtlijst voor nieuwe kleinverbruik aansluitingen in te voeren. De toelichting op het advies vindt u in bijgaande brief aan raden en staten die vanuit de energy board is verstuurd. Daarin wordt beschreven dat in de volgende winters de kritische grens alsnog bereikt wordt, tenzij het realisatietempo van de maatregelen omhoog gaat. Dit betreft vooral de maatregelen aan de verbruikskant: de invoering van netbewust bouwen, van 'netefficiënte installaties', met name slimme warmtepompen, en van slim EV-laden. Het rijk heeft hiervoor de sleutels in handen, via wet- en regelgeving en subsidies. Wij lobbyen samen met onze regionale partners bij het kabinet voor grotere urgentie en voor het nemen van regie, zoals dat in het regeerprogramma is toegezegd.

Conclusies over onze rol als gemeente bij het oplossen van netcongestie

In de [verzamelbrief netcongestie](#) van 6 juni jl. lichtten we toe dat de aanvullende maatregelen onderverdeeld zijn in twee categorieën: maatregelen in het systeem en maatregelen die gebruikers raken. De uitvoering van de systeemmaatregelen ligt vooral bij de netbeheerders. Denk aan zwaardere belasting van het huidige stroomnet en de inzet van stroomgeneratoren voor piekmanagement. De uitvoering van de gebruikersmaatregelen ligt gedeeltelijk bij de gemeenten. In de komende twee jaar zal binnen het Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie de focus worden gelegd op de maatregelen waar we als gemeente een rol in hebben. Dat zijn netbewuste nieuwbouw, het slim laden van elektrische voertuigen, de introductie van netefficiënte installaties en de tijdelijke inzet van stroomgeneratoren.

Voortgang Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie 2023-2026

Onderstaand vindt u per hoofddoel van het programma een samenvatting van de activiteiten, de stand van zaken en nieuwe inzichten die zijn opgedaan.

1. Bijdragen aan een versnelde uitbreiding van het elektriciteitsnet
 - Inpassingsbeleid voor trafohuisjes/nutsgebouwen is opgenomen in de [Stedenbouwwisie](#) en de [\(Deel\)Omgevingsvisie Overvecht](#) (waar uw raad nog over gaat besluiten). Daarin hebben we de voorkeursvolgorde vastgelegd voor het vinden van een locatie voor een nieuw trafohuisje.
 - Er is een proces ingericht voor de inpassing van de traforuimtes. Deze is vastgelegd in de nieuwe SOK met Stedin waarover u op [10 september jl.](#) een brief heeft ontvangen. We hebben samen met Stedin aan een locatiekaart gewerkt voor de buurten Vleuterweide, Tuinwijk Oost, Geuzenwijk, Laan van Nieuw Guinea en Schaakbuurt. Voor twee van de vijf buurten zijn de locaties vastgesteld, voor de andere drie buurten zijn nog niet alle locaties bekend. Deze buurten willen we uiterlijk in Q1 2025 helemaal afgerond hebben. In Vleuterweide zijn recent de uitvoeringswerkzaamheden gestart.
 - Op [8 juli jl.](#) bent u o.a. geïnformeerd over de aanpak voor het plaatsen van ca. 1000 elektriciteitshuisjes in de stad en de stand van zaken rondom de uitbreiding van het midden- en hoogspanningsnet.
 - Op [3 oktober jl.](#) bent u op de hoogte gesteld dat de Provincie als bevoegd gezag het startschot gegeven heeft voor de participatie voor het hoogspanningsstation Utrecht Noord van TenneT. En dat er een locatieverkenning nodig is voor een bijbehorend hoogspanningsstation van Stedin op bedrijventerrein Nieuw Overvecht en directe omgeving. De impact van een mogelijk Stedin-station is groot omdat er alleen ruimte gevonden kan worden door functies, zoals bedrijven, sportvelden of volkstuinen, te verplaatsen.
 - We hebben onderzoek gedaan of er aanvullend beleid moet komen voor de plaatsing van batterijen. Het onderzoek bevestigt dat (buurt)batterijen onder de huidige

marktomstandigheden financieel niet rendabel zijn als ze alleen voor de verlichting van netcongestie worden ingezet. Handelen op de energiemarkt kan de business case van de (buurt)batterijen verbeteren maar ook leiden tot een verergering van de netcongestiesituatie. Daarom is stimulerend beleid vanuit de gemeente voorlopig ongewenst. In het kader van veiligheid gaan we een richtlijn voor een veilige plaatsing van energie-opslagsystemen voorschrijven bij het verlenen van vergunningen. In de tussentijd doen we eerste ervaringen op met het verlenen van vergunningen voor energie-opslagsystemen. In 2025 gaan we batterijen meenemen in de uitwerking van beleid rondom netbewuste nieuwbouw.

2. Netbewuste stad: vermindering piekverbruik

- De gemeente Utrecht loopt voorop in de ontwikkeling van netbewuste nieuwbouw, waarbij het stroomgebruik en de piekbelasting van het stroomnet zoveel mogelijk beperkt worden. Dit jaar wordt het contract getekend voor de eerste netbewuste gebiedsontwikkeling van Nederland, Merwede Kanaalzone deelgebied 5. Ook de projecten Cartesiusdriehoek, 2^e Daalsedijk en Smakkelaarsveld krijgen dankzij netbewuste maatregelen alsnog een stroomaansluiting. Opschaling van de ontwikkelde oplossingen is slechts beperkt mogelijk, vanwege restricties bij de netbeheerders en de ACM enerzijds, en anderzijds door zorgen over de beschikbare netcapaciteit in de dalmomenten. Gemeente en provincie Utrecht zijn in gesprek met netbeheerders en rijk om deze restricties weg te nemen.
- Onderzocht wordt of Netbewuste nieuwbouw als voorwaarde opgenomen wordt in het gemeentelijke tenderproces. De gemeente stemt hierbij af met andere gemeenten en marktpartijen. Het interne loket netcongestie nieuwbouw adviseert over de netbewuste ontwikkeling van projecten en de toepassing van de provinciale energietoets.
- Het onderzoek naar de mogelijkheden tot spitsmijden bij gemeentelijk vastgoed wees uit dat het effect op de netbelasting beperkt is. Het meeste piekverbruik ligt rond het middaguur, wanneer het stroomnet voldoende capaciteit heeft. Daar waar het piekverbruik samenvalt met de ochtend/avondspits op het stroomnet is reductie vaak ingewikkeld vanwege de noodzaak van een goede klimaat- en ventilatieregeling. Er is een selectie gemaakt van gemeentelijke gebouwen waar piekvermindering een bijdrage kan leveren om de druk op het stroomnet te beperken. Voor deze gebouwen wordt onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn. We verwachten dat de opgedane ervaringen breder toepasbaar zijn, voor andere gemeenten en voor commercieel vastgoed.
- Op 25 september 2024 werd de eerste energy hub in de Provincie Utrecht feestelijk geopend, een mooie prestatie van de betrokken partijen. Een energy hub biedt deelnemende bedrijven de mogelijkheden om verder te groeien en te verduurzamen. Maar dit kan niet verhullen dat netcongestie een groot probleem is voor bedrijven in onze stad. Bedrijven die tegen problemen aanlopen kunnen contact opnemen met de Gemeente. We adviseren hen over de mogelijkheden die er zijn en leggen de verbinding met andere organisaties die kunnen helpen. Momenteel nemen nog weinig bedrijven contact op met het gemeentelijke congestieloket. We zijn voorbereid op een toename hierin. Daarnaast stimuleren we de ontwikkeling van energy hubs op bedrijventerreinen. De haalbaarheidsstudie netcongestie voor het nieuwe bedrijventerrein Strijkviertel wijst uit dat een energy hub met tijdelijke inzet van een stroomgenerator op aardgas de best passende oplossingsrichting is. Deze wordt nader uitgewerkt.
- Eind 2024 zijn alle publieke laadpalen technisch in staat om hun stroomafgifte af te stemmen op de netbelasting. In 2024 is netbewust laden voor het eerst grootschalig toegepast op 210 laadpalen waarbij een gemiddelde piekreductie van 20% tot 25% is behaald. Een kanttekening bij dit succesverhaal is dat er voor verdere opschaling bijbehorende contractuele

afspraken tussen de concessiehouders en de netbeheerder gemaakt moeten worden over de vermogensreductie en de vergoedingen daarvoor. Dit proces kost meer tijd dan gehoopt.

- Voor alle warmteoplossingen die mogelijk zijn als alternatief van aardgas is onderzocht wat de netimpact is. Deze zullen worden meegenomen in de afweging van voorkeursoplossing in het warmteprogramma.

In het Uitvoeringsprogramma is vastgelegd om op een viertal effectindicatoren te rapporteren. Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 1 Effectindicatoren Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie 2023-2026

Doelstelling	Effectindicator	0-meting (dec 2023)	Vervolgmeting 1 1 Dec 2024
Bijdragen aan een versnelde uitbreiding van het elektriciteitsnet	Aantal traforuimtes dat op locatiekaart is gezet	0	34 (van in totaal 44)
	Aantal traforuimtes dat daadwerkelijk gerealiseerd is door Stedin	Startpunt meting	0
Bijdragen aan 'spitsmijden'	Hoeveelheid laadpalen met netbewust laden.	0	211
Indicatie impact netcongestie	Lengte van de wachtrij voor grootverbruikers*	Ca. 188 aanvragen	Ca. 350 aanvragen
		Ca. 35 MW gevraagde capaciteit	Ca. 69.7 MW gevraagde capaciteit

*Voor de drie Stedin-stations Oudenrijn, Utrecht Lage Weide en Utrecht Merwedekanaal met verzorgingsgebied gemeente Utrecht

Focus van het Uitvoeringsprogramma elektriciteitsinfrastructuur en netcongestie 2025-2026

In de komende alinea's leggen we uit hoe we in de komende twee jaar verder gaan werken aan de doelen van dit Uitvoeringsprogramma.

1. Bijdragen aan een versnelde uitbreiding van het elektriciteitsnet

Met onze inzet dragen we bij aan een versnelde uitbreiding van het laagspanningsnet en de plaatsing van ca. 1000 trafohuisjes. We gaan de komende twee jaar door met het introduceren van een gestandaardiseerd inpassingsproces. We doen de voorbereidingen voor het opstellen van inpassingsbeleid en maken afspraken met de netbeheerder over de toepassing van maatwerk. Samen met Stedin onderzoeken we hoe de trafohuisjes in stadsdelen met weinig openbare ruimte geplaatst kunnen worden zoals in de Binnenstad. Aan het einde van de looptijd van dit programma willen we de randvoorwaarden op orde hebben zodat de inpassing van jaarlijks 50-100 traforuimtes na 2026 als 'gewone' activiteit uitgevoerd kan worden.

Naast de versterking van het laagspanningsnet, moeten er ook nieuwe hoog- en middenspanningstations komen en bijbehorende kabels. Concreet moeten er op Utrechts grondgebied twee geheel nieuwe hoogspanningstations gebouwd worden namelijk het TenneT-station Oudenrijn en het Stedin-station Utrecht-Noord. Daar horen ook nieuwe kabelverbindingen bij.

Eind 2025 willen we het omgevingsplan hebben vastgesteld voor het nieuwe station Oudenrijn en de voorkeurslocatie hebben bepaald voor het station Utrecht Noord.

Om het elektriciteitsnet te stabiliseren en de komende jaren stroomuitval te voorkomen moet Stedin binnen korte tijd grootschalige 'regelbare opwek' (lees flexibele stroomgeneratoren) plaatsen in de buurt bij enkele van haar stations. Deze stroomgeneratoren zullen met grote waarschijnlijkheid fossiele brandstof gebruiken en gedurende koude winterdagen plaatselijk zorgen voor extra stroomvoorziening. Stedin heeft ons hulp gevraagd bij het vinden van locaties voor deze flexibele stroomgeneratoren en indien van toepassing, snel de bijbehorende procedures te doorlopen. Momenteel zijn Stedin en Gemeente Utrecht concreet in gesprek over een kavel op het toekomstige bedrijventerrein Strijkviertel als mogelijke locatie. In 2025 zullen alle locaties bekend en de benodigde vergunningaanvragen in procedure zijn.

2. Netbewuste stad: vermindering piekverbruik

In de komende twee jaar richten we ons op de netbewuste maatregelen uit het FGU-pakket, waar we als gemeente een rol in hebben. Dat zijn netbewuste nieuwbouw, het slim laden van elektrische voertuigen en, zij het beperkt, de introductie van netefficiënte installaties zoals warmtepompen. Daarnaast zetten we onze inspanningen voor energy hubs op bedrijventerreinen voort.

De absolute prioriteit bij netbewuste nieuwbouw is het verkrijgen van ruimte voor opschaling van deze aanpak bij het Rijk en de netbeheerders. Hierin trekken we samen op met de provincie. Ons doel is dat netbewust bouwen de nieuwe standaard wordt. We lobbyen bij het rijk voor aanpassing van landelijke wet- en regelgeving. In voorbereiding hierop werken we samen met de provincie aan beleid voor netbewust bouwen, selecteren we nieuwe pilots en delen we onze kennis met andere gemeenten in de regio.

In 2025 schalen we netbewust laden op naar alle 2.000 publieke laadpalen in Utrecht. Daarbij werken we samen met de provinciale concessies, zodat het totaal gaat om 4.000 laadpalen. De exploitanten van de laadpalen en netbeheerder Stedin maken momenteel afspraken over de mate van vermogensreductie, de duur daarvan en de vergoedingen die daar tegenover staan. De contracten daarvoor worden naar verwachting in het voorjaar 2025 gesloten waarna de laadpalen op basis van de beschikbare capaciteit aangestuurd kunnen gaan worden. Dat is in de winter van 2026 voor het eerst mogelijk en noodzakelijk.

In de introductie van slimme netefficiënte warmtepompen speelt de gemeente een beperkte rol. Het rijk gaat over de technische eisen aan warmtepompen, over de regelgeving die slimme sturing mogelijk maakt en over de subsidiëring van de gewenste variant. We zijn hierover actief in gesprek met het rijk en dringen aan op spoed, maar weten dat het niet voor 2026 geregeld zal zijn. De gemeente speelt wel een grote rol in de duurzame warmtevoorziening van de toekomst. De warmtetransitie heeft veel invloed op de toekomstige netbelasting. Voor de gehele bestaande bouw is het verstandig om de netbelasting van de voorkeursoplossing per buurt mee te nemen en toe te werken naar het energiesysteem van de toekomst. De visie hierop wordt in samenwerking met de VNG landelijk uitgewerkt en lokaal opgenomen in het proces van het warmteprogramma en de beleidsnota warmte.

We zien dat samenwerking in een energy hub bedrijven de mogelijkheden geeft om te groeien en verduurzamen. We geven voorkeur aan deze collectieve oplossingen op bedrijventerreinen ten opzichte van meerdere individuele optimalisaties, omdat dit voor het gebied, de bedrijven en het stroomnet meer potentie biedt. Bij individuele oplossingen richten we ons op het stimuleren van energiebesparing, energiemangement en beter inzicht in energie gebruik bij bedrijven. We werken intensief samen met netbeheerder Stedin en de Provincie Utrecht. Op Lage Weide willen we de uitbreiding van de bestaande energy hub stimuleren en hiernaast een nieuwe energy hub starten voor

Burgemeester en wethouders

Datum 6 december 2024
Ons kenmerk 12970078

bedrijven die niet kunnen aansluiten. Daarnaast willen we op twee andere bedrijventerreinen de samenwerking voor twee nieuwe energy hubs starten.

Vervolg

Gezien de snelheid van ontwikkelingen bij zowel de beschikbaarheid van netcapaciteit als het uitwerken van oplossingen, hebben wij eerder toegezegd om de voortgang van het Uitvoeringsprogramma jaarlijkse via een brief met uw raad te delen. Ook zijn we graag bereid de raad desgevraagd via een informatiebijeenkomst verder te informeren.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,